

RÆSON

RÆSON udkommer på tryk 4 gange årligt og hver dag på nettet, hvor udvalgte artikler er gratis. Årsabonnement: 250 kr. (200 for studerende) [Køb abonnement »](#).

[FORSIDEN](#) | [ABONNEMENT](#)
[RÆSON I UNDERVISNINGEN](#)

[ARKIV](#)

[BUTIK](#)

[EBØGER](#)

[OM RÆSON](#) ▾

[REDAKTION](#)

[RABAT](#) ▾

[RÆSON LIVE](#) ▾

[AFGHANISTAN](#)

[ASIEN](#)

[EUROPA](#)

[KLIMA](#)

[MELLEMØSTEN](#)

[SYRIEN](#)

[UDVALGTE ARTIKLER](#)

[UKRAINE](#)

[POLITIK I DANMARK](#)

[USA](#)

[KRISEN](#)

VALG I SYDAFRIKA: NYE OPLYSNINGER OM MANDELAS KOMMUNISTISKE FORTID

03.05.2014

Frem mod parlamentsvalget i Sydafrika den 7. maj har modstandere af Jacob Zumas regeringsparti gravet hidtil ukendte oplysninger om Mandelas kommunistiske fortid frem i lyset. Det har skabt ophedet debat om, hvad Sydafrikas nationale folkehelt i virkeligheden stod for.

Af Hans Erik J. Stolten

Nelson Mandela var elsket i den vestlige verden. Efter 1990 blev han set som garanten for liberale løsninger i det sydlige Afrika. I stedet for at erstatte demokratiet med en radikalt anden socialøkonomisk orden, udvidede han det bestående system til også at omfatte de sorte befolkningsgrupper. Han medvirkede til, at det nationale kompromis – Den nationaldemokratiske revolution – ikke brød med den vestlige model. Han tøjlede fagforeningers revolutionære socialisme og holdt den etniske zulu-chauvinisme i ave. Det blev af mange anset for at være et mirakel.

På baggrund af nyfremkomne oplysninger om Mandelas skiftende holdninger, kan han ikke længere reduceres til den enkle, helstøbte personlighed, han ofte er blevet hyldet som. For nylig har flere historikere og politologer dokumenteret, at Mandela i en periode var medlem af det sydafrikanske kommunistparti, SACP. Historikeren Stephen Ellis har brugt den ny viden til at anklage regeringspartiet ANC for historieforfalskning og for bevidst at have skjult Mandelas partimedlemskab. Ellis spørger bl.a., hvorfor et 627-siders selvbiografisk manuskript, skrevet af Mandela i fængslet, først blev offentliggjort i sin helhed lige før hans død. Ifølge Ellis oplever historikere, at historiske arkivalier er blevet skjult af funktionærer fra regeringspartiet. Han mener også, at det nationale Nelson Mandela Center of Memory aktivt har undertrykket den offentlige debat.

RÆSON17: VENSTRE KOMMER TIL AT RYKKE SIG

[LÆS MERE HER..](#)

VERDENS MAGTER (UDKOMMER SEPTEMBER 2014)

[LÆS MERE HER..](#)

RÆSON16: VERDENS FREMTID, DANMARKS ROLLE / DECEMBER 2013

[LÆS MERE HER..](#)

I KRIG OG TVIVL
ARTIKLER FRA RÆSON

Mandela og kommunistpartiet

Ifølge Ahmed Kathrada, Mandelas medfange under alle årene på Robben Island, var Mandelas ageren til tider kompleks og paradoksal. For eksempel hans forhold til socialisme. Mandelas egen tavshed på dette felt var typisk for hans modvilje mod at erkende fejl og svagheder, der kunne svække hans gennemslagskraft som samlende figur nationalt og internationalt.

I kondolencer i forbindelse med Mandelas død har både SACP og ANC hævdet, at han var medlem af SACP's centralkomité i starten af 1960'erne. Kommunistpartiet fungerer i dag stadig som en integreret del af ANC-alliancen. Mindst seks højtstående medlemmer af SACP har bekræftet Mandelas partimedlemskab. "Mandela har benægtet, at han var medlem af partiet, men jeg kan fortælle dig, at det var han," oplyste det tidligere centralkomitemedlem, Hilda Bernstein, som jeg selv talte med i London i 1987. Et medlem af SACP's hemmelige ledelse i 1950'erne og 60'erne har fortalt Afrika-forsker Irina Filatova om centralkomitemøder, hvor Mandela var tilstede. Anthony Sampson, redaktøren af *Mandela: The Authorised Biography*, skriver, at Mandela startede som antikommunist, men blev imponeret af Det kommunistiske manifest og af det mangeårige, uselviske engagement hos hvide, marxistiske arbejderledere.

Politiprotokoller fra forhør af tilfangetagne partimedlemmer arresteret i 1961 og 1962 bekræfter Mandelas tilstedeværelse ved kommunistpartiets møder. Men historikere har afvist protokollerne som upålidelige grundet brugen af tortur under forhør. Flere debattører har kaldt påstanden om Mandelas kommunistiske medlemskab utroværdig. Eftersom illegale græsrodsbevægelsers arkiver er notorisk ineffektive, har det ikke været nemt at påvise medlemskabet.

Fængselsmanuskriptet redigeres

Forskerne Stephen Ellis og Tom Lodge er enige om, at Mandelas historie er blevet rekonstrueret under senere tiders skiftende agendaer. I de selvbiografiske bøger, som var vigtige for Vestens forståelse af Mandela og ANC, *Long Walk to Freedom* og *The Authorised Biography*, blev passager, der kunne afsløre Mandelas støtte til Sovjetunionen og hans fascination af marxistisk-leninistisk ideologi, udeladt.

Ifølge Ellis afslører originalmanuskriptet, som Mandela skrev i fængslet omkring 1975 og fik uds muglet, at det blev genbearbejdet i årene efter Mandelas løsladelse, før det dannede grundlag for bogen, *Long Walk to Freedom* fra 1994. Der er væsentlige forskelle mellem det originale manuskript og bogen, skriver han. Interessant nok er samtlige eksempler på Mandelas sympati overfor kommunistiske bevægelser taget ud af den publicerede version. Eksempelvis beskrev Mandela den bolsjevikiske revolution i 1917 som "... en uødelig præstation som åbnede enorme muligheder for menneskehedens bevægelse fremad". Om sin dom på fem års fængsel, som han fik i 1962 for ulovlig udrejse og for at opildne til strejke, skriver han: "... det var en kilde til trøst for mig, at jeg blev dømt den 7. november, årsdagen for fødslen af den første socialistiske stat i verden, som ikke blot afsluttede undertrykkelse i Sovjetunionen, men også fremskaffede enorme ressourcer til at hjælpe de undertrykte folk i hele verden". På side 510 skrev Mandela om Cuba: "... evnen til at forsvare sine interesser og uafhængighed viser populariteten af Fidel Castros regering og utvetydigt socialismens overlegenhed over kapitalismen".

Ny verdensorden – ny ideologi

Fængselsmanuskriptet blev skrevet på et tidspunkt, hvor sovjetisk støttede befrielsesbevægelser var på fremmarch i Asien og Afrika. I Mozambique kastede Frelimo kolonimagten Portugal på porten og besejrede den sydafrikansk sponsorerede Renamo-bevægelse i en ubønhørlig borgerkrig. I Angola krævede processen også hundredtusinder af ofre, og her endte krigen noget senere. Ved Cuito Cuanavale – et større slag, der er blevet kaldt for Sydafrikas Stalingrad – standsede MPLA sammen med cubanske hjælpetropper den sydafrikanske invasion fra det besatte Namibia. De vestlige magter blev set som trængte efter USA's nederlag i Vietnam og pga.

I KRIG OG TVIVL (2013)

[LÆS MERE HER..](#)

MELLEMØSTENS NYE VERDEN (2013)

[LÆS MERE HER..](#)

RÆSON15: KAN THORNING ALLIGEVEL VINDE? OKTOBER 2013

[LÆS MERE HER..](#)

TIDSLINJE

SENESTE 30 ARTIKLER FRA 25. MAR TIL DAGS

DATO

SENESTE ARTIKLER

3. MAJ, 2014 | GRATIS
Valg i Sydafrika: Nye oplysninger om Mandelas kommunistiske fortid

2. MAJ, 2014 | GRATIS
RÆSON+VEGA præsenterer: Politisk fight night over 4 timer i Store Vega / Søndag 1. juni 2014 13.00

29. APR, 2014 | GRATIS
EP-valg: Fire mulige Kommissionsformænd i duel

24. APR, 2014 | GRATIS
Ukraine: Propaganda skaber potentiel krudttønde

22. APR, 2014 | GRATIS
Myter og Maskiner: Fire myter om USA's dronestrategi

20. APR, 2014 | KUN FOR ABONNENTER
Forsideinterviewet med Kristian Thulesen Dahl fra RÆSON17: Venstre kommer til at rykke sig

16. APR, 2014 | GRATIS
Arktis: Profitjagt sikrer fred men truer

revolutionære udviklinger i Syd- og Mellemamerika. Det var på denne baggrund, at Mandela skrev det oprindelige manuskript.

De efterfølgende bøger blev imidlertid først publiceret efter Murens fald. I denne nye, forandrede verdensorden kunne afsløringer af Mandelas tidligere sympatier potentielt have skadet Sydafrikas forhold til vestlige investorer og svækket den ikoniske myte, der blev bygget op omkring Mandela af ANCs nye sponsorer. Kommunerne i ANCs ledelse har siden forsøgt at forsinke offentliggørelsen af oplysningerne om Mandelas afvigende holdninger, da man var enige om, at styrke opbygningen af den indenlandske opposition.

Mandela afsværger kommunismen

Under sabotageretssagen imod Mandela i 1963-1964 hævdede han med udsigt til galgen, at hvis en kommunist var en person, der var medlem af partiet og som troede på Marx, Engels, Lenins og Stalins teorier, og holdt sig strengt til partidisciplinen, så var han ikke kommunist. Der kunne være gode grunde til denne benægtelse udover ønsket om at redde halsen. Det ville skade modstandsmobiliseringen, hvis man fik det indtryk, at de sorte ledere var socialister, før de var afrikanske patrioter.

Det er imidlertid også sandsynligt, at Mandela mentalt og politisk allerede havde bevæget sig retur mod sit personlige udgangspunkt i elitær afrikanisme. Under sin Afrika-rundrejse i 1962 til de nyligt afkoloniserede lande var han af flere panafrikansk-orienterede statsledere blevet opfordret til at understrege ANCs afrikanske profil over for partnerne i Kongresalliancen.

Der findes udsagn om, at Mandela under sit lange fængselsophold udviklede en pragmatisk afrikanisme, der til tider bragte ham i modsætning til partiveteraner blandt medfangerne i spørgsmål som ANCs selvstændighed i forhold til kommunistpartiet. Angiveligt rejste Mandela også kritik af den militære modstandsstrategi, han selv tidligere havde stået i spidsen for, fordi den havde drænet den politiske del af frihedskampen for kræfter.

Der er et væld af indikationer på, at Mandelas politiske tænkning over tid var påvirket af konkurrerende etiske, følelsesmæssige og strategiske imperativer, nøjagtigt som det var tilfældet med den bevægelse, han var en del af. Spændingerne mellem liberale og marxistiske moderniseringsmodeller parret med hans veneration for en traditionel, afrikansk, social orden var til stede gennem alle årene og blev formodentlig aldrig helt afklaret.

Tidligere Johannesburg-korrespondent for New York Times, Bill Keller mener, at Mandelas medlemskab af partiet siger mindre om hans ideologi end om hans pragmatisme. Dybest set var han en afrikansk aristokrat udset til at blive høvding, påvirket af kristen mission, og uddannet med det engelske gentleman-ideal for øje. Det var den rolle, han vendte tilbage til, da nødvendigheden af et reformistisk, nationalt kompromis gjorde det til en logisk mulighed efter 1990.

Kommunismens fodspor i det nye Sydafrika

Trods ANCs liberalistiske, økonomiske praksis som regeringsparti efter apartheid, har BBC's Afrika-ekspert, Martin Plaut, skrevet, at det langvarige samarbejde med kommunisterne har sat sig spor. ANCs seneste principprogram fra 2007, *Strategy and Tactics* ser stadig det sydafrikanske samfunds grundlæggende natur som "kolonialisme af en særlig type", en karakteristik, der stammer fra kommunistpartiets 1962-program.

Mandela var under sin tidlige afrikanistiske periode skeptisk over for et tæt samarbejde mellem ANC og kommunisterne, som kunne føre til en udvanding af den afrikanske majoritets naturlige ejerskab til Sydafrika. Mandelas transformation hen mod "non-racialism" begyndte, da han i 1943 blev indskrevet ved University of the Witwatersrand som eneste afrikanske studerende på det juridiske fakultet. Her fandt han venner i en karismatisk, multietnisk gruppe, der inkluderede partimedlemmer og

befolkning med katastrofe

15. APR, 2014 | GRATIS

Patentdomstolen og EU: Radikal Ungdom vs. Liberal Alliances Ungdom

14. APR, 2014 | GRATIS

Ukraine: Rusland går efter en føderalisering

11. APR, 2014 | GRATIS

Udkommer i maj: Det attende trykte nummer af RÆSON

11. APR, 2014 | GRATIS

EP-Valg: Usædvanlig EU-interesse

10. APR, 2014 | GRATIS

Myanmar: På skillevejen mellem USA og Kina

9. APR, 2014 | GRATIS

Bjørn Lomborg: Det offentlige skal investere langt mere i grøn forskning

9. APR, 2014 | GRATIS

USA: Stormagten rustet sig til ny verdenssituation

8. APR, 2014 | GRATIS

Økonomisk diplomati: Det nye sort i udenrigstjenesten

6. APR, 2014 | GRATIS

Rwanda 20 år efter: Fra Folkemord til Fugl Fønix

5. APR, 2014 | GRATIS

Ungarn: Det demokratiske Europas svage led

5. APR, 2014 | GRATIS

Analyse: Derfor forstår Vesten ikke Nordkorea

3. APR, 2014 | GRATIS

EU og USA: Putin puster nyt liv i "økonomisk NATO"

2. APR, 2014 | GRATIS

Amerikansk politik: Obama er realist med idealer – ikke svag

1. APR, 2014 | GRATIS

Tyrkiet: Otte årsager til at Erdogan vandt søndag – og grund til bekymring

1. APR, 2014 | GRATIS

Lisbeth Knudsen: Medierne og politikerne er gået ned i hver deres skyttegrav

31. MAR, 2014 | GRATIS

Mistrati: Papiravisen bliver et nichemedie

28. MAR, 2014 | GRATIS

Søren Espersen: Rusland hører selvfølgelig hjemme i G8 – og er på alle områder et langt bedre land end Kina

28. MAR, 2014 | GRATIS

Mads Brügger: Fjernsyn er dybt forældet

27. MAR, 2014 | GRATIS

Mylenberg: I min drømmeverden eksisterer mediestøtten ikke

27. MAR, 2014 | GRATIS

Irak: Hvem må sælge Iraks olie – Bagdad eller Erbil?

26. MAR, 2014 | KUN FOR ABONNENTER

David Trads i RÆSON17: Derfor kan Thorning

senere ledere i frihedskampen. Mandela forklarede siden, at kommunisterne i mange årtier var den eneste politiske gruppe i Sydafrika, der behandlede afrikanere som deres ligemænd. Uden samarbejdet med den hvide venstrefløj er det usandsynligt, at vi havde fået ordlyden i *Freedom Charter* fra 1955: "Sydafrika tilhører alle, der bor i det, sort og hvid". Sydafrikas nye forfatning fra 1996 bygger fortsat på et ikke-racistisk ideal, hvilket ikke bør ses som nogen selvfølge.

Betyder det noget i dag? Den kendte, nu afdøde, kommentator, Frederik van Zyl Slabbert, har bemærket, at Sydafrika altid vil have en passion for at genopfinde historien som en del af den politiske mobilisering. Frem mod valget i maj bliver striden om Mandelas "virkelige" fortid endnu en gang en central brik i Sydafrikas politiske magtspil.

Hans Erik J. Stolten er historiker og ph.d. fra Københavns Universitet, hvor han har arbejdet som ekstern lektor og forskningsadjunkt på Center for Afrikastudier. Han har desuden virket nogle år som forsker ved Nordisk Afrikainstitut i Uppsala. En af hans artikler om den demokratiske revolution i Sydafrika kan læses i tidsskriftet Kontur fra Århus Universitet:

http://www.hum.au.dk/cek/kontur/pdf/kontur_18/hans_erik_stolten.pdf.

Link til omtalte originalmanuskript:

<http://www.nelsonmandela.org/images/uploads/LWOM.pdf>

Mandelas tidlige år

1918: Nelson Rolihlahla Mandela bliver født i landsbyen Mvezo i Eastern Cape.

1940: Bortvist fra Fort Hare for at have organiseret en studenterstrejke.

1941: Flytter til Johannesburg, hvor han arbejder som minevagt og studerer.

1943: Medlem af Den Afrikanske Nationalkongres, ANC, og af Youth Leagues ledelse.

1944: Gifter sig med sygeplejersken Evelyn Mase, som han får fire børn med.

1952: Åbner det første sorte retshjælpskontor i Johannesburg sammen med Oliver Tambo.

50erne: Står i spidsen for ANCs trodskampagner og den voksende sorte opposition.

1955: Deltager i folkemødet, Folkets Kongres, hvor Frihedserklæringen vedtages.

1956: Er blandt de 156 politiske aktivister, der bliver anholdt og tiltalt for forræderi.

Frikendes 1961.

1958: Gifter sig med socialarbejderen Momzamo Zaniwe Winifred Madikizela efter skilsmisse.

1961: Organiserer strejkebevægelser og bombesabotager.

1962: Politiet fanger og fængsler Nelson Mandela (efter et CIA-tip, ifølge New York Times).

1964: Idømmes livstids fængsel og sendes til Robben Island. Han løslades først igen i 1990.

FOTO: Ved Mandelas hjem 7.dec. 2013 af GovernmentZA via Flickr

Lignende artikler

Kommentar af René Dinesen, Danmarks ambassadør:

Et Sydafrika uden Mandela

EU-topmøde i Vilnius III: Et valg mellem fortid og fremtid

Sydafrika og det arabiske forår: Zuma spiller et farligt spil

Jacob Rasmussen: Mandela har ikke været en samlende figur for ANC i flere år

stadig vinde

26. MAR, 2014 | GRATIS

Schultz Jørgensen: Jeg er relativt pessimistisk på folkestyrets vegne

25. MAR, 2014 | GRATIS

Bo Lidegaard: Mere publicistisk kvalitet på nettet

RÆSON udgives af:
RÆSONs Forlag
Webersgade 1 3. tv.
2100 København Ø

Modtag RÆSONs Nyhedsbrev:

RÆSON udkommer på tryk fire gange årligt og løbende på nettet, hvor udvalgte artikler er gratis. RÆSON er uafhængigt (enhver artikel er kun udtryk for skribentens holdninger) og non-profit (alle indtægter investeres i magasinet).

I chefredaktionen:

Kristian Basballe (admin. chefredaktør, kb@raeson.dk)

Rie Sjørlev Hansen (ansv. chefredaktør, rsh@raeson.dk)

Johan Moe Fejerskov (jmf@raeson.dk)

Nikolaj Arve Henningsen (arve@raeson.dk)

Sahra-Josephine Hjorth (sjh@raeson.dk)

Oliver Kløvedal Reich (oliver@raeson.dk)

Nikolaj Vitting Hermann (nikolaj@raeson.dk)

Clement Behrendt Kjersgaard (udgiver, clement@raeson.dk)

EVERYBODY WINS

-- Afmeld nyhedsbrev:

RÆSON blev startet i 2002 - og bragte alene i 2011 527 artikler på nettet ([se alle artikler her](#)).

Indlæg, spørgsmål og kommentarer: redaktionen@raeson.dk

ABONNEMENT: Har du spørgsmål eller ændringer ift. dit abonnement, skal du kontakte Susema, der administrerer RÆSONs distribution. Du kan logge direkte ind på din personlige side via: www.mitabonnement.dk/raeson eller kontakte Susema på telefon 70 23 60 90 eller på kundeservice@susema.dk

Ansvarshavende chefredaktør Anne Knudsen **Redaktionschef og samfundsredaktør**
Kulturredaktør Joakim Jakobsen jja@weekendavisen.dk **Debatredaktør** Pernille Bra
Bøger er i denne uge redigeret af Marianne Krogh Andersen mar@weekendavisen.dk
Faktiskredaktør Louise Fogh Hansen lofo@weekendavisen.dk

Udgivet af Weekendavisen A/S Pilestræde 34, 1147 København K. Telefon 33 75 2
Tryk Berlingske Avistryk **Annoncesalg Front Media** Høgevej 5 D, 3400 Hillerød Tel

Sydafrika. Var Nelson Mandela i al hemmelighed medlem af det sydafrikanske
Debatten fortsætter i et land, der kæmper

Den svæ

AF MORTEN MØLLER

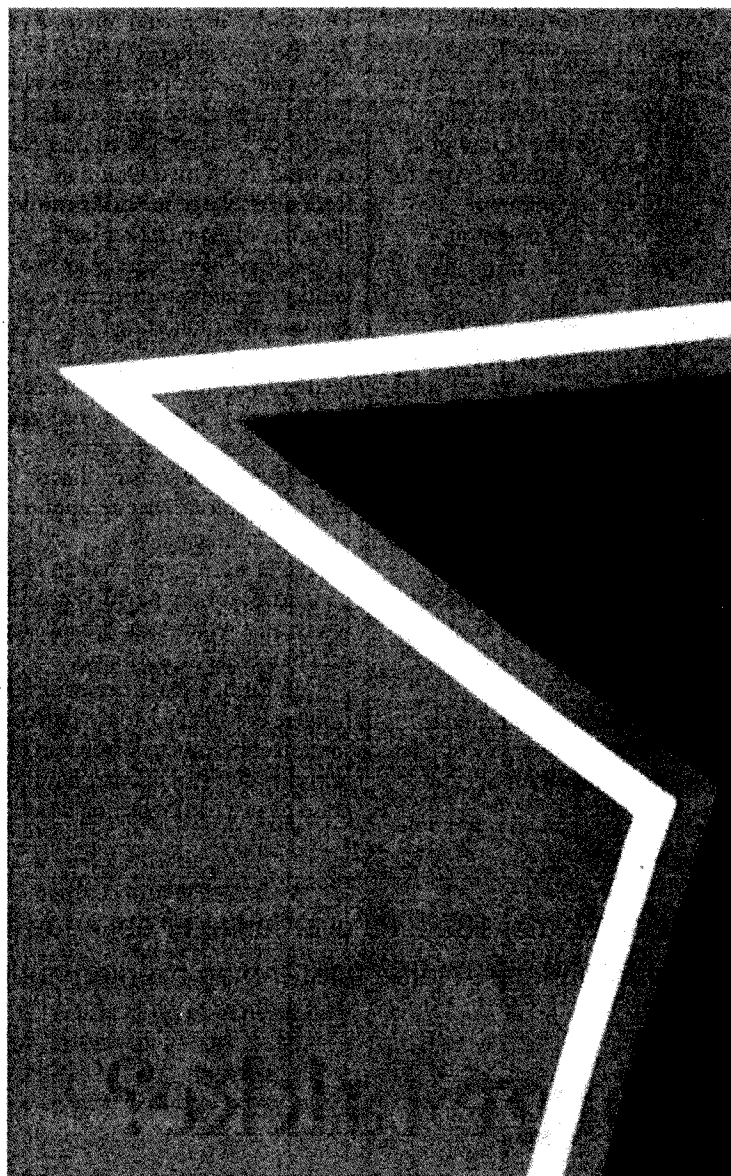
Det er i linje 11 på side 118, at tilføjelsen er sat ind: »Jeg behøvede ikke blive kommunist for at samarbejde med dem... Kynikere har altid antydnet, at kommunisterne udnyttede os. Men hvem kan sige, at det ikke var os, der udnyttede dem?«

Jeg sidder med den danske udgave af Nelson Mandelas erindringer *Vejen til frihed*. Bogen står i dag på flere end 15 millioner boghylder verden over og er nu også filmatiseret. Den udgjorde ved publiceringen i 1994 en absolut hovedkilde til omverdenens syn på Mandela og det nye Sydafrika, han ved det første frie valg samme år blev sat i spidsen for.

Nelson Mandelas selvbiografi er baseret på et manuskript, han i 1970'erne i al hemmelighed fik smuglet ud af fængslet på Robben Island, hvor han i en årrække sad indespærret. Nu hævder forskere, at flere af originalmanuskriptets positive omtaler af kommunistisk ideologi bevidst er udeladt i erindringsbogen fra 1994 og erstattet af nye passager, der skulle sløre Mandelas tidligere kommunistiske sympatier. Andre, heriblandt repræsentanter fra Mandelas eget parti ANC, går skridtet videre og påstår, at Mandela en kort overgang sågar var hemmeligt medlem af det sydafrikanske kommunistparti SACP.

Er det lige gyldige detaljer udelukkende af interesse for petitesseryttere og historiske nørder? Ingenlunde. For helten, ikonet og den internationale verdens moralske forbillede har over fem årtier benægtet, at han på noget tidspunkt fungerede som medlem af det sovjetkontrollerede kommunistparti. Var det løgn?

Mandela og kommunistpartiet

arrestation i begyndelsen af 1960'erne ikke alene var medlem af partiets undergrundsbevægelse, »men også af partiets centralkomité«. Samme dag bekræftede en talsmand for ANC, som fortsat er politisk allieret med kommunistpartiet, oplysningen.

Det var bemærkelsesværdige udtalelser – som stort set druknede i mindehøjtideligheder og kondolencer fra verdens ledere. Postulatet om Mandelas kommunistiske fortid blev ikke fulgt op af nogen dokumentation, og ANC's motiv for offentliggørelsen er fortsat mere end uklart. Oplysningen var i direkte modstrid med såvel Mandelas egne erindringer som med den afdøde britiske forfatter Anthony Sampsons grundige og meget anmelderroste Mandela: *The authorised biography* fra 1999.

Siden er debatten blusset op, og i seneste nummer af tidsskriftet *Ræson* skriver den danske Sydafrika-ekspert og adjunkt ved Københavns Universitet, Hans Erik Stolten, at både historikere og politologer har »dokumenteret, at Mandela i en periode var medlem af det sydafrikanske kommunistparti.«

Ifølge Hans Erik Stolten har minimum seks højtstående kommunister bekræftet Mandelas tidligere medlemskab. Også politiafhøringer af fængslede kommunister i de tidlige 1960'ere omtaler Mandelas tilstedeværelse ved kommunistiske partimøder, og i et senere referat fra et møde i kommunistpartiet forklarer et medlem af centralkomiteen, hvordan Mandela blev rekrutteret i 1961.

Hans Erik Stolten henviser bl.a. til sociologiprofessor ved Amsterdams Frie Universitet, englænderen Stephen Ellis, som i en artikel på netsiden *politics.web* tidligere på året konkluderede, at Mandela i de tidlige 1960'ere var et »ledende medlem af det sydafrikanske kommunistparti«, og at han i alliance med kommunistpartiet spillede en central rolle i bestræbelserne på at få den tøvende ANC-ledelse til at opgive sin hidtidige modstand over for væbnet kamp mod apartheidregimet. Det lykkedes, da Mandela i 1961 blev sat i spidsen for den nye militante undergrundsorganisation, Umkhonto we Sizwe (Nationens Spyd), som i tæt samarbejde mellem ANC og kommunistpartiet greb til våben over for det hvide mindretalsstyre. Mandela blev arresteret året efter og først løsladt i februar 1990.

Også en anden førende ekspert i Sydafrikas moderne historie, professor ved University of Limerick i Irland, Tom Lodge, er overbevist om Mandelas medlemskab. »Jeg tror, at Mandela oven på forbuddet mod ANC i 1960 blev medlem af kommunistpartiet og omgående begyndte at deltage i centralkomiteens møder. Men efter en rundrejse i Afrika i 1962 kom han med udtalelser, der indikerer, at han var bekymret for, at ANC's

Præsident Nelson Mandela, hans daværende hustru Winnie Mandela (til højre) på det stiftende møde i det nu lovlige kommunistparti den 29. juli 1990 i

forbindelser med kommunistpartiet kunne skade opbakningen i det øvrige Afrika, og fra det øjeblik tror jeg ikke længere, han agerede under 'partidisciplin',« skriver Tom Lodge i en mail.

Selektive erindringer?

Hans Erik Stolten giver i sin artikel flere eksempler på formuleringer i Mandelas oprindelige fængselsmanuskript fra 1970'erne, som alle er fraværende i den publicerede udgave i 1994. Og han konstaterer, at i såvel Mandelas egne erindringer som i Anthony Sampsons autoriserede biografi »blev passager, der kunne afsløre Mandelas støtte til Sovjetunionen og hans fascination af marxistisk-leninistisk ideologi, udeladt.«

I sit oprindelige manuskript omtaler Mandela således Den Russiske Revolution i 1917 som »en udødelig præstation som åbnede enorme muligheder for menneskehedens bevægelse fremad.« Om sin fængselsdom i 1962 skriver han, at det dog var en trøst, »at jeg blev dømt den 7. november, årsdagen for fødslen af den første socialistiske stat i verden, som ikke blot afsluttede undertrykkelse i Sovjetunionen, men også fremskaffede enorme ressourcer til at hjælpe de undertrykte folk i hele verden.« Endelig mente Mandela, at Cubas evne »til at forsvare sine interesser og uafhængighed«

understregede »populær regering og utvetydige over kapitalismen.«

Ifølge Stolten er det positivt stemt over for kommunistiske verden, efter at Mandela også i 1990

Motiv? *Vejen til Frelsen* Murens fald og Sovjetunionens udkom på et tidspunkt meget opsat på at vinde og dæmpe frygten for, at det ville føre til større socialisering af industri og økonomi om at overbevise om nødvendigt garant for politisk stabilitet var et sikkert land at investere i.

»I denne nye, forandringsfulde verden afsløringer af Mandelas potentielt have skadet Sovjetunionens investorer og svækket økonomien bygget op omkring Sovjetunionen,« skriver Stolten.

Forsvar for Mandela

Andre er mindre overbeviste om verdens holdbarhed – b

Joe Slovo, leder af det sydafrikanske kommunistparti, overværer i fællesskab
oweto. FOTO: SCANPIX

ariteten af Fidel Castros
socialismens overlegenhed

alt sammen indikationer
omme i 1970erne var mere
Sovjetunionen og den kom-
l han senere ville stå ved.
ed udkom få år efter
unionens sammenbrud, og
unkt, hvor Mandela var
: tilhængere i udlandet og
ANC's magtovertagelse også
listiske reformer og nationa-
bankvæsen. Det handlede
denen om, at ANC var
natisme, og at Sydafrika
estere i.
ede verdensorden kunne
tidligere sympatier po-
frikas forhold til vestlige
n ikoniske myte, der blev
dela af ANC's nye spon-

formuleringer i erindringerne og det påståede
medlemskab af kommunistpartiet. Jo, nogle høj-
stemte passager fra fængselsmanuskriptet er drop-
pet, men samtidig er det uomtvisteligt, at Mandela
åbent erkender at have været påvirket af marxistisk
teori. »Jeg fandt Det kommunistiske Manifest
stimulerende,« »jeg syntes, at den materialistiske
analyse af økonomien lød rigtig,« »marxismens
opfordring til revolutionær handling var sød musik
i en frihedskæmpers ører,« hedder det blandt andet
i *Vejen til frihed*.

At Mandela deltog i kommunistiske møder er
heller ikke i sig selv overraskende, påpeger skepti-
kerne, al den stund at ANC og kommunistpartiet
var blevet enige om sammen at gribe til våben i
kampen mod apartheidregimet. Desuden kunne
skillelinjerne mellem kommunistpartiet og ANC
i praksis være svære at opretholde på et tidspunkt,
hvor begge organisationer var illegale og deres
ledende folk tvunget til et liv under jorden.

Desuden oplyser professor Stephen Ellis over for
Weekendavisen, at han siden sine meget skråsikre
konklusioner vedrørende Mandelas partimedlem-
skab er stødt på et anonymt brev fra en ledende
kommunist skrevet i begyndelsen af 1960erne.
Her fremgår det, at vedkommende tilsyneladende
ikke mener, at Mandela er medlem af partiet.

CIA-høg og sprutter: »Hvad sagde vi!« I den optik
indgår historien om Mandelas kommunistiske for-
bindelser i en bredere diskussion om rationalerne
under Den Kolde Krig.

At Mandela inden sin arrestation i sommeren
1962 lagde mere afstand til kommunismen, er de
fleste eksperter imidlertid enige om. Samme år
havde han i al hemmelighed foretaget en rundrejse
i Afrika og besøgt både sorte regeringsledere og
oprørsbevægelser i bl.a. Algeriet. Her blev det
tydeligt for Mandela, at en for tæt kobling til
den sovjetiske kommunisme ville skade ANC's
mulighed for at opnå støtte fra det øvrige Afrika
– og i stedet spille bolden i hænderne på den
mere nationalistiske og uforsonlige Panafricanske
Kongres (PAC), hvis ledende folk havde brudt
med ANC, og hvis popularitet både i og uden for
Sydafrika var stigende.

Men var Mandelas afstandtagen mere taktisk
end holdningsmæssigt begrundet? »Der er et
væld af indikationer på, at Mandelas politiske
tænkning over tid var påvirket af konkurrerende
etiske, følelsesmæssige og strategiske imperativer,
nøjagtigt som det var tilfældet med den bevægelse,
han var en del af,« skriver Hans Erik Stolten.
»Spændingerne mellem liberale og marxistiske
moderniseringsmodeller parret med hans venera-
tion for en traditionel, afrikansk, social orden var
til stede gennem alle årene og blev formodentlig
aldrig helt afklaret.«

Den danske ekspert konkluderer: »På baggrund
af de nyfremkomne oplysninger om Mandelas
skiftende holdninger kan han ikke længere reduce-
res til den enkle, helstøbte personlighed, han ofte
er blevet hyldet som.«

»Jeg er ikke ufejlbarlig«

Alt dette anfægter næppe det brede flertals syn på
Nelson Mandela som en af de største menneskelige
skikkelser i det 20. århundredes sidste halvdel. Det
anfægter næppe anerkendelsen af hans styrke, to-
lerance og hovedandel i Sydafrikas transformation
fra racistisk autokrati til multikulturelt demokrati.

Men diskussionen om Mandelas fortid og
om *Vejen til frihed* er endnu et eksempel på, at
erindringslitteraturen sjældent giver det mest
dækkende og retvisende billede af et menneskes
tilværelse. Ganske enkelt fordi det for forfatteren er
så fristende at udelade eller nedtone hændelser og
synspunkter, som man ikke ønsker at mindes. Og
fordi fortiden flimrer, som tiden går.

Måske gør historien ham mere menneskelig.
Måske trækker den ham ned fra den piedestal, hvor
en overfladisk heltedyrkelse for ofte placerer ham.
Måske gør den ham til endnu en politiker, der
leverer en lidt for friseret udgave af sin egen fortid.

»Jeg er ikke ufejlbarlig,« gentog præsident
Mandela flere gange, da hans biograf, Anthony
Sampson, op gennem 1990erne interviewede ham.
Antallet af fejl på listen er fortsat til diskussion.

la

iste om dokumentatio-
år det gælder de udeladte

Lili Ochsner loc@weekendavisen.dk **Udlandsredaktør** Ole Nyeng ony@weekendavisen.dk
Opinion@weekendavisen.dk **Opinion** er i denne uge redigeret af Jesper Vind jvj@weekendavisen.dk
Udvalgte artikels redaktør Tine Eiby ideer@weekendavisen.dk **Ideer** er i denne uge redigeret af Heidi Laura hhla@weekendavisen.dk

Telefax 33 75 20 50 e-mail bwa@weekendavisen.dk **www.weekendavisen.dk** **Abonnement** 33 75 36 33
Telefax 48 22 44 50 Telefax 48 24 43 47 e-mail weekendavisen@frontmedia.dk

...ommunistparti? Og har han bevidst fortiet medlemskabet i sine storsælgende erindringer?
...for at redefinere sig selv efter landsfaderens død.

ere fortid

»Den ekstraordinære situation i 1960-62 synes med andre ord at have været, at mens mange ledende kommunister opfattede Mandela som partimedlem, var mindst én central kommunist af den modsatte overbevisning.« skriver Ellis i en mail.

Direktør i Nelson Mandela Foundation, Verne Harris, understregede tidligere på året i et indlæg i sydafrikanske Mail & Guardian, at han ikke finder det bevist, at Mandela var medlem af kommunistpartiet. Og han citerer den tidligere ledende kommunist, Rusty Bernstein, for at konstatere, at det i 1960'erne var »vanskeligt at afgøre, hvem der var i partiet, og hvem der var udenfor.«

»Hvordan skal vi forklare andre partimedlemmers udsagn om, at Mandela aldrig blev partimedlem,« fortsætter Harris. »Og hvordan skal vi forklare, at Mandela igennem fem årtier konsekvent og vedholdende nægtede, at han havde været medlem?«

Det sidste spørgsmål er selvsagt ren dynamit. Finder man det dokumenteret, at Mandela en overgang var ledende partimedlem, må man selvsagt også drage den konklusion, at han i erindringer, taler og interview bevidst har løjet om sin egen fortid. Så langt har ingen velestimeret professor endnu turdet gå.

Mandela og Den Kolde Krig

Igennem årtier undlod skiftende amerikanske og britiske regeringer at give helhjerter støtte til Mandelas og ANC's frihedskamp. Og Mandelas biograf, den før omtalte englænder Anthony Sampson, har dokumenteret, at denne tøven ikke mindst skyldtes vedholdende frygt for, at Mandela og ANC var for nært koblet til den kommunistiske bevægelse. En frygt, som i Sydafrika også prægede både liberale og nationalistiske modstandere af apartheid.